

Aleksandra Pejatović
Filozofski fakultet, Beograd

Pregledni članak
UDK: 374.72(439)

CENTRI ZA OBUKU ODRASLIH U MAĐARSKOJ – PRIMERI IZ KOJIH SE MOŽE UČITI¹

Apstrakt: Rad centara za obuku odraslih (trening centara) u Mađarskoj, kao institucija za obrazovanje odraslih nastalih krajem XX veka, predstavlja se kroz tri tematska segmenta. Prvi deo rada posvećen je prikazu savremenog stanja u oblasti obrazovanja odraslih u ovoj zemlji, koji obuhvata: donošenje Zakona o obrazovanju odraslih, formiranje relevantnih tela na nacionalnom nivou koja regulišu praksu obrazovanja odraslih i uspostavljanje sistema finansiranja, akreditacije i sertifikacije. U drugom delu data je nešto iscrpnija lična karta centara za obuku odraslih: vrste usluga koje ovi centri pružaju, vrste programa, ciljne grupe polaznika, kadar koji realizuje aktivnosti, povezanost sa relevantnim institucijama... Na kraju su date osnovne informacije o centrima za kontinuirano obrazovanje odraslih u Srbiji, uz tabelarni pregled sličnosti i razlika između centara u dve zemlje. Sačinjene analize nedvosmisleno ukazuju na neophodnost postojanja centara, kao svojevrsnih institucija za obrazovanje odraslih.

Ključne reči: centri za obuku odraslih u Mađarskoj; centri za kontinuirano obrazovanje odraslih u Srbiji; trening centri.

Obrazovanje odraslih u Mađarskoj – aktuelno stanje i trendovi

Smatra se da sistem obrazovanja odraslih u Mađarskoj, uvažavajući puno značenje pojma „sistem“, kao i mišljenja stručnjaka u ovoj oblasti iz Mađarske, postoji od 2001. godine, odnosno od donošenja Zakona o obrazovanju

¹ Autor je u periodu od 3. do 8. juna 2007. godine boravio u studijskoj poseti Mađarskoj. Poseta je organizovana u okviru Programa reforme srednjeg stručnog obrazovanja – faza II, i to za predstavnike pet centara za kontinuirano obrazovanje odraslih i socijalnih partnera sa nacionalnog nivoa. Opšti cilj ove studijske posete bio je otvaranje mogućnosti centrima iz Srbije da steknu ideje za ojačavanje svoje delatnosti tokom sledeće razvojne faze. Prilog je nastao na osnovu predavanja i prezentacija mađarskih kolega, četiri posete centrima (u Budimpešti, Sekešfehervaru, Kečkemetu i Bekeščabi), bezmalo petogodišnjeg rada na uspostavljanju centara za kontinuirano obrazovanje odraslih u Srbiji, kao i rada na projektu „Obrazovanje i učenje – pretpostavke evropskih integracija“ (broj 149015), koji finansira Ministarstvo nauke i zaštite životne sredine Republike Srbije.

odraslih. Na osnovu ovog zakona, postoje različiti tipovi institucija u kojima se odvija obrazovanje odraslih, poput visoko-obrazovnih institucija, centara za obuku (regionalnih trening centara), nevladinih organizacija, preduzeća itd. Registrovano je 5.000 ovih institucija i organizacija, od kojih je 1.300 akreditovano.

Procedura registracije je veoma jednostavna, obavezna je, a njen osnovni cilj je evidentiranje institucija koje se bave obrazovanjem odraslih. Akreditacija je dobrovoljna, a procedura i uslovi pod kojima se ona sprovodi prilično su zahtevni i složeni. S jedne strane, dominantan je utisak da je ovaj proces podigao kvalitet institucija za obrazovanje odraslih, ali uz njega, s druge strane, opstaje i utisak da taj kvalitet još uvek nije na željenom nivou, i da je to trenutno veoma birokratizovan proces. Pored akreditacije institucija (koja se dobija na četiri godine), zakon je u praksu uveo i akreditaciju programa, kao odvojeni proces.

Akreditovani programi imaju finansijsku podršku od strane države, i vode ka sertifikatu koji je priznat na tržištu rada, kako u Mađarskoj, tako i u zemljama EU. Akreditovani programi još nisu integrisani u Nacionalni okvir kvalifikacija, mada se tome teži.

Jedna od zamerki koje se upućuju ovom zakonu jeste što je ozvaničio podelu obrazovanja odraslih na tri vrste: opšte (teorijsko), stručno (za potrebe privrede) i jezičko. Lako je uočiti prisustvo različitih kriterijuma za ovakvo razvrstavanje obrazovanja odraslih, a svakako opstaje pitanje kako složenost i bogatstvo prakse razmestiti u ove vrste.

Razvoj obrazovanja odraslih podržan je takođe i donošenjem tri ključna dokumenta: Principi razvoja obrazovanja odraslih (2004), Podrška implementaciji strategije (2005) i Strategija za pomoć razvoju obrazovanja odraslih. Postoji još podzakonskih akata (donetih i u proceduri), a jedan od njih odnosi se i na regionalne trening centre.

Na nacionalnom nivou tri su tela koja uređuju oblast obrazovanja odraslih, i ona su takođe projektovana Zakonom. To su: Nacionalni savet za akreditaciju, Nacionalni savet za obrazovanje odraslih i Nacionalni institut za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih (NIVA).

Nacionalni savet za obrazovanje odraslih razmatra finansiranje obrazovanja odraslih, odnosno odobrava finansijska sredstva za programe koje će država da finansira, definiše olakšice za preduzeća koja izdvajaju sredstva za obrazovanje (odraslih), vrši akreditaciju institucija i daje preporuke Ministarstvu rada. Smatra se da nivo finansiranja još uvek ne zadovoljava potrebe.

Stručno obrazovanje (odraslih) finansira se iz tri osnovna izvora: 1) iz budžeta, preko Ministarstva rada i zapošljavanja, a sredstva se izdvajaju po polazniku; 2) sa tržišta rada i 3) iz obaveznog doprinosa, koji iznosi 1,5% bruto dohotka, a koji izdvajaju preduzeća. S obzirom da se, kada je reč o regionalnim trening centrima, polaznici prate izvesno vreme po završetku obuke, ukoliko se nakon perioda od šest meseci zaposli najmanje 50% polaznika, država će i nadalje finansirati te programe.

U slučaju da se proceni da je neki program obuke od važnosti za lokalnu zajednicu, a nije akreditovan na nacionalnom nivou, država može da se pojavi u ulozi finansijera. Najčešće se dešava da za ove programe ne postoje gotovi udžbenici, niti pripremljeni kadar koji bi obuku realizovao, tako da onaj ko želi da sprovede ovakvu obuku mora sve ovo da obezbedi.

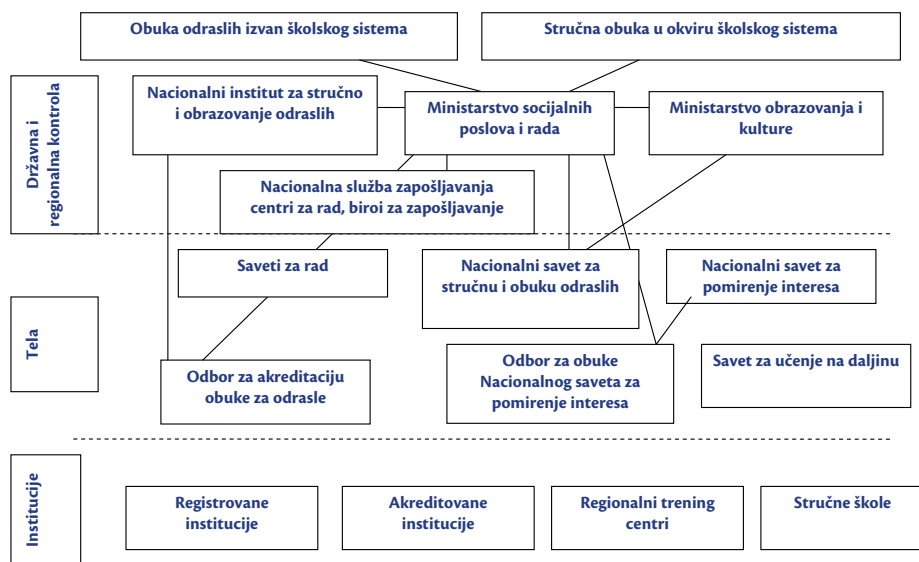
Godine 2002. definisano je pet prioriteta u oblasti obrazovanja odraslih, za period do 2010. Prioriteti su sledeći:

1. Smanjiti broj onih koji ranije napuštaju školu za 10% (inače u Mađarskoj je i srednje obrazovanje obavezno).
2. Povećati broj onih koji studiraju matematiku i prirodne nauke (posebno broj žena) za 15%.
3. Podići procenat stanovništva sa položenom maturom na 85%.
4. Povećati nivo čitanja i pisanja kod onih koji su stariji od 15 godina za 20%.
5. Povećati učešće u obrazovanju odraslih onih koji su starosti od 25 do 65 godina na 12,5% (s obzirom da je sadašnji procenat učešća 3,3%, znači da ga treba povećati četiri puta).

Nacionalni savet za obrazovanje odraslih odredio je 2004. godine 15 indikatora, na osnovu kojih su definisane mere koje treba preduzeti i izazovi za Mađarsku. To su: bazične i ključne veštine – čitanje i pisanje, strani jezici, IT, tehničko obrazovanje, preduzetništvo, učenje učenja, aktivno demokratsko građanstvo, izazovi radne snage (aktuelan je razvoj nacionalnog plana za povećanje bazičnih veština); dostupnost obrazovanja odraslih; povećanje participacije u obrazovanju odraslih na 12,5%; investiranje u doživotno obrazovanje (država, preduzeća, pojedinci); uloga nastavnika i trenera; razrada srednjoročne i dugoročne strategije; savetodavna uloga; obezbeđenje kvaliteta; akreditacija i sertifikacija; kohezija provajdera itd.

Da obrazovanje odraslih u Mađarskoj ima snažnu institucionalnu podršku na nacionalnom nivou može da nam posvedoči shematski prikaz (Shema broj 1) institucionalnog okvira u kojem se ovo obrazovanje odvija. Kontro-

la nad ovom delatnošću, na nacionalnom i na regionalnom nivou, podeljena je između ministarstava koja pokrivaju socijalne poslove, rad, obrazovanje i kulturu. Da bi se uskladili interesi različitih aktera formiran je Nacionalni savet za pomirenje interesa. Valja napomenuti da je u Mađarskoj obrazovanje odraslih, i to naročito stručno obrazovanje odraslih, u većoj meri vezano za ministarstvo i institucije koje pripadaju svetu rada nego za ministarstvo i institucije čiji je resor obrazovanje. O kvalitetu obuka za odrasle stara se Odbor za akreditaciju obuka za odrasle.

Shema broj 1: Institucionalna podrška obrazovanju odraslih u Mađarskoj

I ovaj, mada veoma sažet, prikaz aktuelnog stanja u oblasti obrazovanja odraslih u Mađarskoj može da nas uveri da Mađari s punim pravom mogu da tvrde da poseduju sistem obrazovanja odraslih. Pored velikog broja registrovanih i ne malog broja akreditovanih institucija, postoji i zakonska regulativa, razvijena mreža institucija i tela za regulisanje različitih aspekata obrazovanja odraslih, razvijeni sistemi finansiranja, akreditacije i sertifikacije, oslanjanje na evropske standarde, sistem kvaliteta, kao i strategije daljeg razvoja. S obzirom da nam je namera da predstavimo rad regionalnih trening centara u Mađarskoj, dosadašnji prikaz ima funkciju dočaravanja konteksta u kojem ovi centri ostvaruju svoju delatnost.

Centri za obuku odraslih u Mađarskoj

Tokom velikih strukturalnih promena u privredi Mađarske osamdesetih godina prošlog veka, naročito u industrijskim centrima, veliki broj ljudi ostao je bez posla.² Tadašnji obrazovni sistem nije bio u stanju da doprinese ublažavanju i rešavanju ovog problema, te se rešenje potražilo u osnivanju centara u kojima će se vršiti obuka i prekvalifikacija odraslih.

Prvi Regionalni trening centar osnovan je 1992. godine, u okviru projekta koji je finansirala Svetska banka (World Bank human resource development programme). Danas u Mađarskoj deluje devet ovakvih centara. Oni su posebne obrazovne institucije, oko kojih i danas opstaju dileme da li je trebalo sredstva iz kredita koristiti za njihovo osnivanje i da li su mogli bolje da se iskoriste već postojeći kapaciteti (stručne škole i kadar zaposlen u njima).

Kako su se smenjivale vlade, tako su i centri pripadali različitim ministarstvima:

- 1992-1998. Ministarstvu rada i zapošljavanja,
- 1998-2000. Ministarstvu za socijalna pitanja i zaštitu porodice,
- 2000-2002. Ministarstvu prosvete i sporta,
- 2002-2006. Ministarstvu rada i zapošljavanja,
- 2006. do danas Ministarstvu rada – Službi tržišta rada.

Iako se kao logičan nameće zaključak da ovako česte promene pre mogu da ometaju nego da pospešuju rad centara, one su ipak doprinele njihovom svojevrstnom „ojačavanju”, s obzirom da su morali sami da organizuju svoj rad. Kao njihova osnovna snaga za opstanak navodi se mogućnost brzog prilagođavanja okolnostima i potrebama tržišta rada. Kako sami zaposleni u ovim centrima ističu, za nekim vrstama obuke potrebe su dužeg veka, dok se za nekima potrebe veoma brzo zadovolje. Svake godine prestaje realizacija nekih vrsta obuke, a paralelno se uvode nove, prema zahtevima tržišta.

Finansiranje rada centara ostvaruje se iz nekoliko paralelnih izvora. Sredstva za realizaciju obuka akreditovanih na nacionalnom nivou, za obavljanje poslova za kojima postoji potreba na tržištu rada, izdvajaju se iz budžeta. Na ovaj način se za pomenute obuke pokrivaju troškovi pripreme i direktne realizacije. Takođe se iz budžeta izdvajaju sredstva za zarade zaposlenih u centrima. I poslodavci se pojavljuju kao finansijeri obuka, razumljivo onih kojima

² Danas stopa nezaposlenosti u Mađarskoj iznosi 7,5%, što je na nivou EU. Iza ovog procenta krije se broj od 370.000 osoba koje traže posao. Prema zvaničnim procenama, pretpostavlja se da je još toliko osoba bez posla. Kada se uzme u obzir i ovaj broj prikriveno nezaposlenih, može se reći da se realna stopa udvostručuje.

će se osposobiti njima potreban kadar. Za neke od obuka troškove snose sami polaznici. Značajna sredstva centri ostvaruju od projektnih aktivnosti, u okviru različitih projekata Evropske Unije. Najčešće u ovim institucijama postoje projektni timovi, čiji su prevashodni zadaci: iznalaženje mogućnosti za učešće na projektima, priprema dokumentacije i učešće na tenderima.

Centri realizuju obuke iz četiri strukovna područja: 1) humanistička oblast (zdravstvo, socijalne usluge, umetnost, kultura, komunikacija); 2) tehnička (mašinstvo, elektrotehnika, elektronika, informatika, hemija, šumarstvo, saobraćaj, laka industrija, drvna industrija, zaštita životne sredine); 3) privreda i usluge (ekonomija, poslovanje, trgovina, poslovna administracija, marketing, ugostiteljstvo, turizam) i 4) agrarno područje (poljoprivreda, prehrambena industrija). Tokom poslednjih godina razvili su oko 200 novih programa obuka, od kojih je 105 akreditovano.

Pored širokog strukovnog spektra, kao dobre strane u radu centara ističu se njihova tehnička opremljenost i obučeni i motivisani kadar. Pored ostalih zadataka, centri vrše i obuku nastavnika za realizaciju programa za odrasle. Već sa osnivanjem, otpočela je obuka raspoloživog kadra za rad sa odraslima. Danas u devet centara radi oko 600 ljudi sa punim radnim vremenom.

Zadatke koje centri obavljaju možemo da razvrstamo u nekoliko nivoa i kategorija:

- *opšti zadaci* (organizuju i realizuju stručno obrazovanje odraslih, razvijaju programe koristeći DACUM metod za analizu rada, izrađuju obrazovne materijale, pružaju savete i usluge, rade kao metodički i ispitni centri...);
- *posebni zadaci* (utvrđuju potrebe tržišta rada, održavaju veze sa centrima za zapošljavanje, pružaju savete u pogledu zapošljavanja...);
- *uslužni zadaci vezani za tržište rada* (istražuju interesovanja, ispituju podobnost za određene poslove, podučavaju tehnikama traženja posla, obavljaju poslove iz domena profesionalne orijentacije, prate ishode obrazovanja...);
- *obrazovni zadaci* (realizuju nacionalno priznate obuke za nezaposlene, obuke prema zahtevima poslodavaca, osvežavanje zastarelih znanja...);
- *zadaci vezani za razvoj nastavnih materijala*;
- *zadaci podrške razvoju preduzetništva* (savetovanje i obrazovanje).

Ukoliko govorimo u terminima usluga, možemo da kažemo da centri nude svojim korisnicima tri vrste usluga: 1) usluge koje prethode obuci (is-

pitivanje stručnih sposobnosti, psihološke zrelosti i zdravstvenog stanja; ova ispitivanja traju od dva do pet dana); 2) usluge koje prate obuku (komunikacija sa polaznicima, osposobljavanje za ovladavanje različitim tehnikama učenja, motivacioni treninzi, razvijanje različitih strategija za pripremu ispita, osposobljavanje za traženje posla) i 3) naknadne usluge (praćenje polaznika putem upitnika koji se dostavlja na kućnu adresu – nakon tri meseca, i posle godinu dana, evaluacija rada predavača, dodatne obuke itd.).

Veoma tesnu i neophodnu saradnju centri ostvaruju sa centrima za rad, koji su pandan našim filijalama Nacionalne službe za zapošljavanje. Zakon obavezuje centre za rad da podatke relevantne za održavanje obuka prosleđuju školama, tako da trening centri na ovaj način dolaze i do pregleda nezaposlenih zainteresovanih za pohađanje obuka. Nezaposlena lica sa evidencije centara za rad koja se prijave za obuku šalju se u trening centre na proveru ispunjenosti uslova za uključivanje u obuku. Ukoliko zadovoljavaju uslove, od strane centara za rad odobrava im se subvencija za obrazovanje za vreme trajanja obuke. Programi obuke za potrebe centara za rad uglavnom se donose pola godine unapred. Tržište rada se istražuje svaka tri meseca, tako što se uz pomoć standardizovanog upitnika obavlja intervju sa određenim brojem preduzeća. Na osnovu prikupljenih podataka, izrađuje se spisak suficitarnih i deficitarnih zanimanja, koji kasnije služi kao vodič prilikom planiranja obuka. Ispitivanje tržišta rada vrše i centri za rad i trening centri. Na osnovu razmene dobijenih informacija izrađuje se godišnji plan obrazovanja. Svojevrstne evaluativne izveštaje trening centri dobijaju od centara za rad, Privredne komore i direktno od preduzeća. Naravno, centri za rad se javljaju i u ulozi finansijera obuka.

Programi centara imaju modularnu strukturu i cirkularno su povezani, čime je obezbeđena horizontalna povezanost između ovih institucija. To znači da polaznik može da započne pohađanje modula u jednom centru, a da ga završi u drugom. Vremensko trajanje modula varira od programa do programa, mada je prosek u rasponu od 8 do 120 sati, iako ima modula koji traju i do 4.000 sati. Kao i dužina trajanja, tako varira i odnos teorijskog i praktičnog dela. Na primer, kod nekih obuka za zavarivanje odnos je 10% teorije prema 90% prakse, dok je kod obuke iz oblasti menadžmenta taj odnos 90% teorije prema 10% prakse. Neki od centara realizuju i učenje na daljinu.

Sertifikate koje centri izdaju na kraju stručnih obuka država je izjednačila sa svedočanstvima srednjih stručnih škola. Obuke u centrima mogu da pohađaju osobe koje imaju navršenih 18 godina, a programi su namenjeni sledećim ciljnim grupama: zaposlenima, nezaposlenima i invalidima. U okviru

kategorija nezaposlenih i invalida, takođe mogu da se pobroje određene grupe koje su korisnici usluga centara. To su: osobe na odsluženju vojnog roka, izbeglice, romska manjina, lica sa promenjenom radnom sposobnošću, porodilje koje se vraćaju na posao i odrasli preko 50 godina starosti. Lako je uočiti da je reč o kategorijama koje najčešće pogađa nezaposlenost, kao i potreba za pre-kvalifikacijom. Smatra se da se obuka oko trećine registrovanih nezaposlenih, odnosno oko 120.000 lica, vrši u devet centara. Godišnje programe obuke u jednom centru prođe od 3.000 do 6.000 ljudi. Nema bojazni da neko ko ima, na primer, šesnaest godina napusti redovnu školu i za kraće vreme završi obuku dobivši sertifikat koji je ekvivalentan diplomi srednje stručne škole. Ukoliko bi napustio redovno obavezno obrazovanje (u koje spadaju osnovna i srednja škola), on na primer ne može da ima zdravstveno osiguranje, što znači da ga sistem ne prepoznaje. Ukoliko bi želeo da pohađa obuku centra, država za nje-ga neće snositi troškove, već će morati on sam da ih pokrije u punom iznosu. Nije teško pretpostaviti da su ti troškovi prilično visoki, kao i da zamena škole obukama centra nije lakši i brži put sticanja kvalifikacije. Inače, prosečna stopa zapošljavanja osoba koje su prošle obuku iznosi 45%.

Uobičajeno je da polaznika po grupama ima najviše šesnaest, dok je taj broj smanjen do dvanaest kada je reč o nekim specifičnim modulima.

U centrima su uspostavljeni sistemi kvaliteta, i obuke se odvijaju na osnovu brojnih standarda. Akreditovane obuke na nacionalnom nivou prihvaćene su i u Evropskoj Uniji.

Razmatrajući različite aspekte rada centara za obuku odraslih u Mađarskoj, svakako se nameće zaključak da su oni ne samo prepoznatljiv i sastavni deo obrazovnog sistema, već i da su čvrsto inkorporirani u celokupni državni sistem, kao snažan instrument za ostvarivanje različitih, ne samo obrazovnih, razvojnih ciljeva zemlje. Takođe je vidno da je od devedesetih godina XX veka u Mađarskoj obavljen, slobodno se može reći, ogroman posao vezan za razvoj obrazovanja odraslih. Donet je zakon, formirana su relevantna tela na nivou države, ojačana institucionalan osnova, razvijen sistem akreditacije i sertifikacije, primenjen koncept socijalnog partnerstva... Eto dokle su stigli oni. No, verovatno već prvi podaci o obrazovanju odraslih u Mađarskoj, sa kojima je ovaj rad otpočeo, nameću pitanje: a gde smo mi? Bar delić odgovora se može dobiti upoređivanjem centara za obuku odraslih u Mađarskoj sa sličnim ustanovama kod nas – centrima za kontinuirano obrazovanje odraslih u Srbiji.

Centri za obuku odraslih u Mađarskoj i Srbiji – sličnosti i razlike

Uspostavljanje centara za kontinuirano obrazovanje odraslih u našoj zemlji započelo je krajem 2003. godine, u okviru projekta Evropske Unije „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Republici Srbiji”. Do sredine aprila 2009. godine trajao je već treći po redu evropski projekat u okviru kojih se pruža podrška razvoju centara.

Pregled sličnosti i razlika između centara u Mađarskoj i centara u Srbiji, a na osnovu određenih, za funkcionisanje ovakvih institucija relevantnih karakteristika, predstavljamo tabelarno (Tabela broj 1).

Tabela broj 1: Osnovne karakteristike centara u Mađarskoj i u Srbiji

Karakteristike	Centri u Mađarskoj	Centri u Srbiji
Godina nastanka	Početkom devedesetih godina prošlog veka (počev od 1992. godine)	2004. godine
Broj centara	9	5
Vrsta institucije	Zasebne institucije namenjene isključivo obrazovanju odraslih (starijih od 18 godina)	Redovne srednje stručne škole, sa posebnom organizacionom jedinicom namenjenom obrazovanju odraslih
Resorno ministarstvo	Od 2006. godine Ministarstvo rada – Služba tržišta rada	Ministarstvo prosvete
Finansiranje programa	Najvećim delom iz budžeta, sa tržišta rada, iz obaveznog doprinosa preduzeća, preko projekata, pojedinci	Nacionalna služba zapošljavanja, preduzeća, pojedinci, preko projekata
Zakonska regulativa	Zakon o obrazovanju odraslih (2001) i više podzakonskih akata	Dve odluke Ministarstva prosvete, Strategija razvoja obrazovanja odraslih u Srbiji
Evidentiranje	Evidentirani kao ustanove za obrazovanje odraslih	Ne postoji zvanična evidencija
Akreditacija	Akreditovani kao institucije za obrazovanje odraslih, sa velikim brojem akreditovanih programa	Ne postoji razvijen sistem akreditacije institucija i programa

Sertifikacija	Za akreditovane programe sertifikati su priznati na državnom nivou. Mogu da se steknu kvalifikacije izjednačene sa onima u formalnom sistemu	Ne izdaju državno priznate sertifikate
Projektni rad	Realizuju veliki broj projekata (u nekim centrima postoje timovi koji se bave razvijanjem projekata i apliciranjem u fondove)	Mali broj realizovanih projekata
Umreženost	Visok nivo povezanosti između centara (povezanost i formalna i neformalna)	Pretežno neformalni kontakti, ne može se govoriti o mreži
Kadrovi	U 9 centara oko 600 zaposlenih, isključivo posvećenih raznim aspektima obrazovnog rada sa odraslima i brojni saradnici	Nastavnici redovnih škola, koji se bave i obrazovanjem odraslih, i saradnici
Programi EU	Realizuju veliki broj programa EU	Poneki od nastavnika stranih jezika i informatike poseduju licencu EU. U nekim centrima se realizuju programi EBCL. U saradnji sa drugim provajderima poneki programi dovode do licence EU
Opseg usluga	Veoma širok	Dominantno vezan za obuku
Polaznici programa	Veoma veliki broj	Broj je u konstantnom porastu
Praćenje polaznika	U par navrata, do godinu dana od završetka obuke	Tek se uspostavlja
Sistem kvaliteta	Veoma razvijen	Radi se na njegovom uvođenju
Baze podataka	Postoji banka podataka i podaci su dostupni svima. Radi se baza podataka	Situacija varira od centra do centra
Opremljenost	Izuzetno dobro opremljeni	Oprema se u proteklih pet godina neprestano unapređuje

Komentari o razvijenosti određenih karakteristika centara u Tabeli broj 1 svakako pokazuju da je period od dvanaest godina razlike u otpočinjanju njihovog formiranja centrima u Mađarskoj otvorio značajan prostor za uspostavljanje okruženja neophodnog za njihovo funkcionisanje (zakonska regulativa, sistemi finansiranja, akreditacije, sertifikacije...), kao i za kontinuirano unapređivanje unutrašnje organizacije i rada centara (sistem kvaliteta, brojnost usluga i programa, opremljenost, obučeni kadar itd.).

O potrebi za postojanjem institucija kao što su centri za kontinuirano obrazovanje odraslih u Srbiji ne treba posebno govoriti. Dovoljno je da podsetimo da smo zemlja sa enormnom stopom nezaposlenosti, kao i da skrenemo pažnju na podatak da je, u periodu od marta 2006. do marta 2008. godine, u pet centara realizovano 90 obuka, kroz koje je prošlo 2.057 polaznika. U poslednje vreme pristižu i informacije o njihovom zapošljavanju. Međutim, centrima u Srbiji nedostaje njihovo prevođenje iz projektnih aktivnosti u sistem, okruženje za rad i unutrašnja reorganizacija, koja bi omogućila efikasan rad i stručne škole sa populacijom mladih i centra sa odraslim polaznicima. Moglo bi se reći da su centri u Srbiji do sada u svom razvoju prešli veliki put, no taj razvoj bismo ipak ponajpre mogli da okarakterišemo kao "razvoj koji će imati efekata, ali koji neće zahtevati velike promene u postojećoj prosvetnoj regulativi, sistemu i praksi. Naravno, pitanje je koliko takav razvoj može da vodi održivosti centara kao institucija.

Za sada se kao prednost centara u Srbiji nad onima u Mađarskoj može navesti bolje, bar u smislu racionalnije, rešenje kome se pristupilo prilikom njihovog formiranja, a koje je podrazumevalo da se ne stvaraju potpuno nove institucije, već da se koriste postojeći resursi. Kao što smo imali prilike da vidimo, među stručnjacima u Mađarskoj i nadalje opstaju nedoumice da li je trebalo stvarati potpuno nove institucije. I pored upitanosti koja ostaje, bez imalo oklevanja možemo da kažemo da je Mađarska tokom poslednje decenije XX veka i prve XXI veka znatno i značajno unapredila obrazovanje odraslih, do mere da deluje da se neki od problema sa kojima se zemlja susretala ne bi ni mogli da reše bez obrazovnih prilika koje su odraslom stanovništvu stavljene na raspolaganje.

Literatura:

- Czuczor, J., Andor, J., , Some Changes in Hungarian Adult Education, 30.6.2008, <http://www.eaea.org/index.php?k=12093>

- Despotović, M., Pejatović, A., Centri za kontinuirano obrazovanje odraslih u srednjim stručnim školama – koncepcija i strategija razvoja, *Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Republici Srbiji – Prva faza*, Elektronska zbirka dokumenata, European Profiles, 2005.
- Despotović, M., Pejatović, A., Kriterijumi za izbor regionalnih trening centara za odrasle, *Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Republici Srbiji – Prva faza*, Elektronska zbirka dokumenata, European Profiles, 2005.
- Pejatović, A., Hielscher, S., učesnici studijske posete (prir.), *Studij-ska poseta Mađarskoj, 3-8. jun 2007. godine, Izveštaj*, Ministarstvo prosvete Republike Srbije, Program reforme srednjeg stručnog obrazovanja, 2007
- Strategija razvoja obrazovanja odraslih u Republici Srbiji, 7.7.2008, http://www.srbija.sr.gov.yu/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=4567

Aleksandra Pejatovic
Faculty of Philosophy, Belgrade

ADULT TRAINING CENTERS IN HUNGARY – EXAMPLES TO LEARN FROM

Abstract: *The work of adult training centers in Hungary, considered as institutions for adult education formed at the end of the Twentieth century, is represented through three thematic segments.*

The first part is dedicated to describing of current situation in the field of adult education in the country, including passing of the Law on Adult Education, forming of relevant bodies regulating adult education practice on national level, and establishing of the financing, accreditation and certification system. The second part provides a more thorough identity card of the adult training centers: including types of services the centers provide, types of programs and target groups of participants, the staff working on realization of activities and the links the training centers have with relevant institutions. The last part provides some basic information on continuing adult education centers in Serbia, with tables showing similarities and differences among the centers in the two countries. The analysis unequivocally points to the necessity of establishing such centers as specific institution for adult education.

Key words: *adult training centers in Hungary; continuing adult education centers; training centers;*